

Spionernas Mekka

Eliel Saarinenens portalverk i Helsingfors bär på spännande historik

Eliel Saarinenens portalverk, järnvägsstationen i Helsingfors, är inte bara ett arkitektoniskt nästerverk. Skapelsen bär också på en spännande historia.

VÄRLDENS BYGGNADER

Faktum är att stället under första världskriget var något av en spioncentral. Här stämde ingen mindre än James Bonds förebild hemliga möten med agenter från såväl öst som väst. I dag är stationen en av Helsingfors populäraste mötesplatser. Det beror inte minst på den kllockrena järnvägsbyggnaden The Pullman Bar.

Lokuset, som nyligen fått helt ny kostym, ihopsydd av irländska design- och arkitektbyrån Somas Design som är specialiserad på krogar. Här över hundra ölsorter på lager och minst lika många whiskymärken. Här finns dessutom en äkta cigarrbod med rökeverk från bland annat Kuba.

Så det är med tillförsikt jag klänger upp på en av de stoppade barstolarna runt den altarlika eklearen och legrundar faktumet att förlagan till Lan Flemings agentgestalt, James Bond, faktiskt levde loppa i Helsingfors på 20-talet. I synnerhet på just järnvägsstationen, vars stil och elegans formodligen föll honom i smaken.

Eldorado för KGB och CIA

Om James Bond kan sägas att han egentligen hette Sidney Reilly. Han jobbade för brittiska säkerhetsstjänsten med att döda. Efter kriget i Helsingfors ligger på gränsen mellan öst och väst var staden ett eldorado för underrättelseverksamhet från båda hållen. Här höll KGB till och britterna och även jänkarna med sina CIA-agenter. Och de talrika hemliga mötena arrangerades främst på järnvägsstationen som har direktförbindelse med Ryssland.

Nu till själva stationen. År 1904 utlystes en arkitekttävling om en ny järnvägsstation i Helsingfors sedan den gamla blivit för liten. Eliel Saarinen (1873-1950) vinnande förslag var en monumentalt nationionalistisk skapelse i rosa granit, garnerad med en hel drös historiska detaljer som efter viss kritik dock rensades bort. Så här har verket beskrivits: "sakligt gestaltade byggnadsvolymer i en monumental helhet"

Saarinen, som var pionjär för modern arkitektur i Finland, ritade även järnvägstorget och faktiskt också en ny stadsplan för hela Helsingfors.

Ryskt militärsjukhus

Grundläggningen av stationen var klar 1912 och året därpå restes vägarna. Men sedan bröt kriget ut och den halvfräga stationen blev plötsligt ryskt militärsjukhus. Och sedan kom tyskarna... Inte förrän den 5 mars 1919 kunde stationen invigas i lära ordning.

I dag är byggnaden i stort sett i originalskick, åtminstone exteriört. Invändigt har dock flera ansiktslyftningar genomförts. På senare år har en hel rad matställen dykt upp. Här finns Baguette & Co, Roberts Coffee, Minnuttu Baari, Aegeman Wursti och även fotobutik, blomsteraffär och några kiosk.

Byggnaden betecknas av vissa som en av världens finaste järnvägsstationer. Den finns till och med på frimärke. Och det råder ingen tvekan om att Eliel Saarinen var en av dåtidens främsta arkitekter, och järnvägsstationen är hans portalverk. Och glöm inte Emil Wikströms fyra granitvåtar på ömse sidor om huvudentrén. De bär på jordglober med belysning i.

Internationellt genombrott

Plattformarna ligger sedan i fjol under tak sedan stationens spårområdet efter mycket om och men försetts med glastak i stålramar. Overbyggnaden har ritats av Esa Piironen. Med järnvägsstationen fick Eliel Saarinen sitt internationella genombrott. Några år senare, 1922, deltog han i en arkitekttävling om att bygga skyskrapan Chicago Tribune Tower i Chicago.

Tävlingen var den dittills mest penningstina och högsvarsade. De 100 000 dollar i potten till vinnaren lockade 263 arkitekter från 23 nationer att inkomma med bidrag. Vann gjorde John Mead Howell och Raymond Hood från New York City. Eliel Saarinen kom tvåa och fick 20 000 dollar. "Alla" tyckte dock att han borde ha vunnit och pressen hylade hans förslag och menade att det stod för nytänkande och stil.

Sparsmakad och stram

Året därpå, sprorad av framgången i Chicago, emigrerade familjen Saarinen till USA. Eliel, som då var 50 år gammal, började jobba för ansedda Cranbrook Foundation, först som arkitekt och sedan som ordförande, och blev tongivande inom amerikansk skyskraparkitektur under många år. Med tiden riktade han dock in sig på undervisningslokaler och kulturinstitutioner. Hans formgivning blev alltmer sparsmakad och stram.

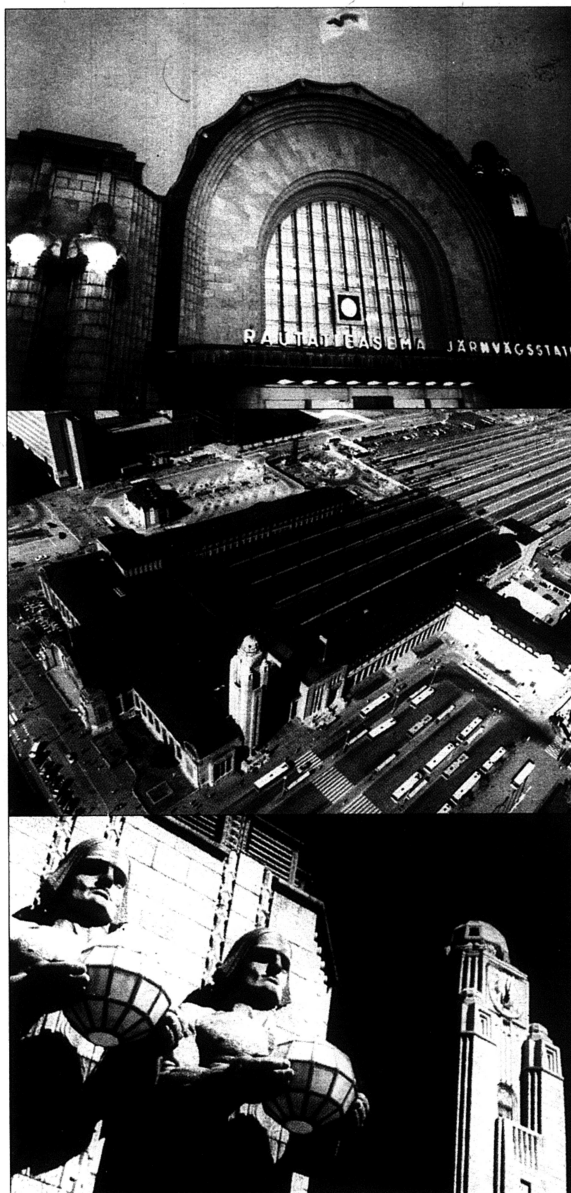
Även Eliels son Eero blev, trots att han dog 1961 endast 41 år gammal, framgångsrik arkitekt i USA. Han ritade bland annat TWAs terminal på Kennedyflygplatsen och den amerikanska ambassaden i London.

Avslutningsvis tar vi oss tillbaka till The Pullman Bar som efterträdde krogen Mathilda i augusti år 2000 och som faktiskt är hemvist för Nordens äldsta pressklubb, Pressi.

Väggenpanelen, golvet och det mesta av inredningen är i huvudsak i ek. Golvet närmast själva hängdelen på baren är dock i klinker. Lokalen har försetts med såväl sköna sittgrupper med bordsservice som sköna stoppade barstolar med krok för väskan.

Mitt i baren ses ett kloktorn som ska föra tankarna till förebilden utanför, det 48,5 meter höga kloktornet som är en Helsingfors mest kända symboler. Urtavlans diameter är 3,3 meter och visarna vägar 100 kilo. Vagnarna i whisky-smuttavdelningen, som ligger lite för sig, är dekorerade med gamla järnvägsbilder. Här finns också cigarrskåp och nostalgisk järnvägsrevisita som gamla klippträngar och vattenkaraffer. Baren drivs av företaget Avecco som också sköter de finska restaurangvägarna.

ARNE SPANBERG



Med järnvägsstationen i Helsingfors fick arkitekten Eliel Saarinen sitt internationella genombrott. Några år senare, 1922, deltog han i arkitekttävlingen för Chicago Tribune Tower. Trots att Saarinen byggd kom tvåa vann han dock amerikanernas hjärtan.

**"Alla under 18 år är bar
Varför Pnns det då så
många barnsoldater?"**

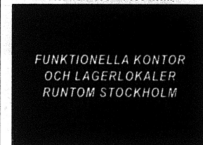
Barnkonventionen beskriver barnens självklara rättigheter. Ändå fortsätter många vuxna att be brott mot världens utsatta barn. Därför behövs Rädda Barnen. Och därför behöver vi ditt stöd.



Post/bankgiro 900 100-9
www.rb.se



SKANSTULL
Modert kontor under uppförande med öppen planlösning i centralt läge. Ytor från 400 - 1400 kvm.



FUNKTIONELLA KONTOR OCH LAGERLOKALER RUNTOM STOCKHOLM



KISTA
Flera lokaler i området, från 385 - 7000 kvm. Möjlighet att anpassa efter hyresgästens önskemål.

Kontakta gärna Lars Ellsäter eller Thomas Jaldé så berättar Tel. 555 148 00, e-mail: lars.ellsater@wihlborgs.se eller thomas.jalde@wihlborgs.se